

YHTEINEN YMPÄRISTÖ
elinvoimaa ympäristöstä

Yhteinen ympäristö - elinvoimaa ympäristöstä

– Näkymiä ympäristö- ja maisemanhoitoyrittäjyyteen

Toteutus

Kirjoittajat:

Tanja Airaksinen ja Timo Reko Maaseudun Sivistysliitto,
Päivi Jokinen ja Johanna Rinnekari MKN Itä-Suomi, ProAgria Itä-Suomi

Kuvat:

Tanja Airaksinen ja Heli Kallio-Kauppinen Maaseudun Sivistysliitto

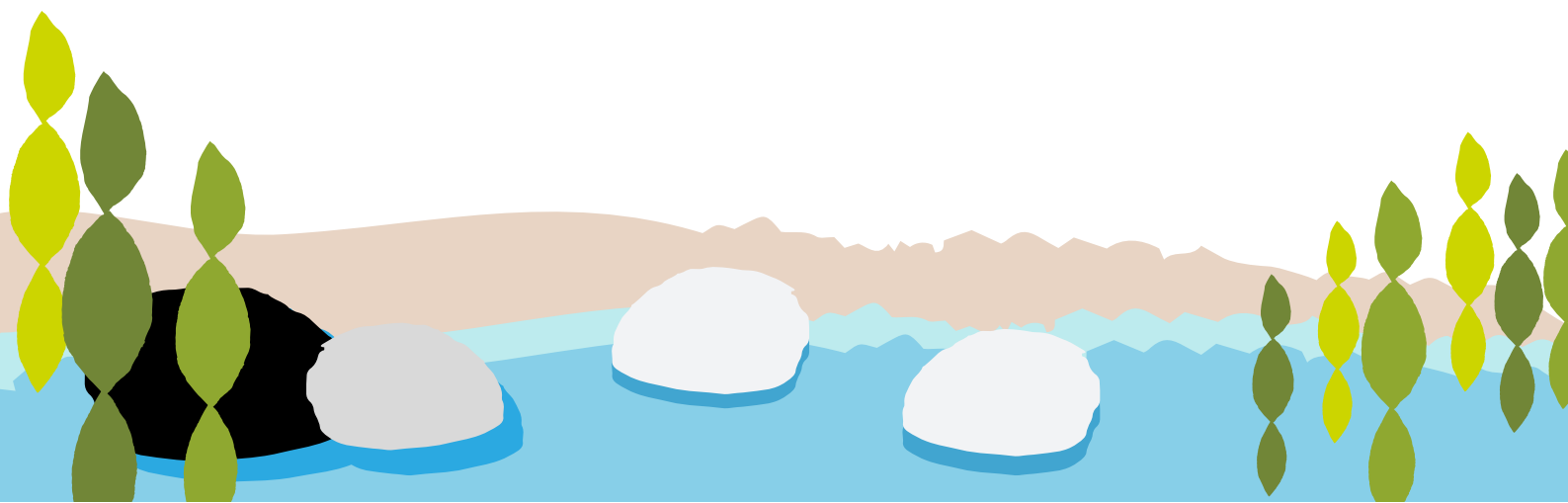
Ulkoasu ja taitto:

Leena Markiet ja Tanja Airaksinen Maaseudun Sivistysliitto

**Sähköinen julkaisu toteutettiin Yhteinen ympäristö - elinvoimaa ympäristöstä -
hankkeessa joulukuussa 2022.**

Sisällys

- YMPÄRISTÖYRITTÄJYYTTÄ EDISTÄMÄSSÄ
- YMPÄRISTÖ- JA MAISEMANHOITOYRITTÄJYYS, MITÄ SE ON?
- UUSIA AVAUKSIA JA TOIMINTAMALLEJA YMPÄRISTÖTÖIHIN
 - Vieraskasvitorjunnasta työtä
 - Perinnerakentaminen ja ohjausta siihen
 - Maiseman merkitys
 - Ympäristön monet mahdollisuudet – muu luonnon hyödyntäminen yritystoiminnassa
 - Ympäristöyrittäjyysverkostot verkossa
 - Maisemasta biohiileen
- YMPÄRISTÖYRITTÄJYYDEN NÄKYMÄT
- YHTEINEN YMPÄRISTÖ – ELINVOIMAA YMPÄRISTÖSTÄ -HANKE

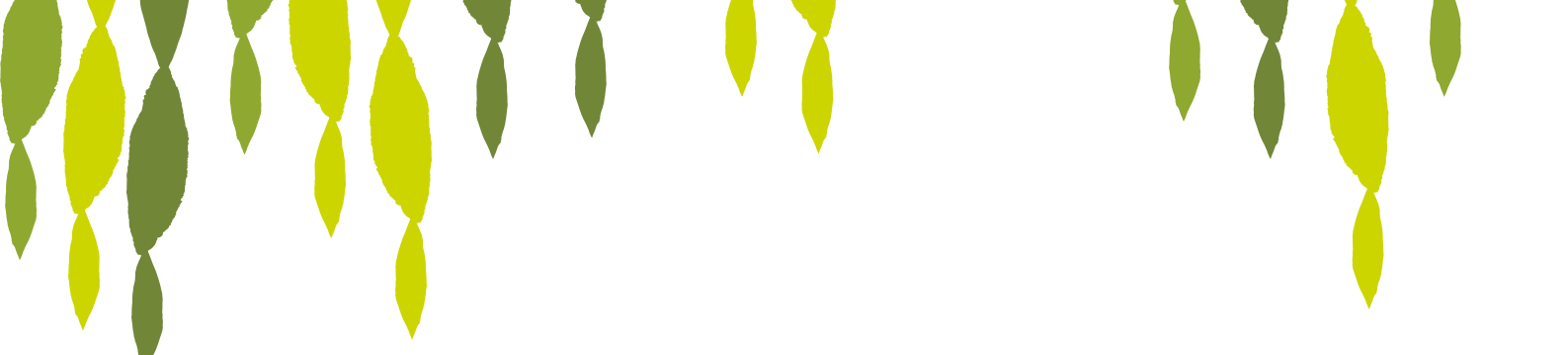
YMPÄRISTÖYRITTÄJYYTTÄ EDISTÄMÄSSÄ

Maiseman, vesistöjen ja kosteikkojen hoito, ympäristökohteiden kunnostaminen ja ylläpitäminen sekä kulttuuriympäristöjen kohentaminen nousevat esille niin kylillä, taajamissa kuin kaupungeissa. Ympäristön ylläpitämiseen kiinnitetään entistä enemmän huomiota. Samalla ympäristön- ja maisemanhoito vaatii kuitenkin työtä ja asiantuntijuutta. Tarve on tullut esiin jo vuosien ajan, ja viime vuosien aikana olemme saaneet edistää toimintaa oman hankkeen voimin. Pääsimme perehtymään maisemanhoito- ja ympäristöyrittäjyyteen, kun organisaatiomme Maaseudun Sivistysliitto ja Itä-Suomen Maa- ja kotitalousnaiset MKN, ProAgria Itä-Suomi saivat rahoituksen yhteishankkeelle Pohjois-Karjalassa. Yhteinen ympäristö – elinvoimaa ympäristöstä -hankkeessa halusimme nostaa esiin ympäristöyrittäjätoiminnan muotoja ja tehdä tunnetuksi olemassa olevaa yritystoimintaa. Lisäksi tavoitteena oli herättää uusia ajatuksia ja ideoita sekä tuoda esiin perinteisiä työmuotoja.

Ennen yhteishanketta edelsi kuitenkin monia vaiheita. Ympäristönhoitotöiden tekijöitä haettiin Pohjois-Karjalassa yli 20 vuotta sitten. Pohjois-Karjalan ympäristökeskuksen Ympäristönhoito maatilojen ansiomahdollisuutena -hanke kokeili viranomaisen ja viljelijän välisen sopimuksellisuuden kautta löytää yrittäjiä ympäristönhoitotöihin. Asia oli kuitenkin tuolloin hyvin uusi eikä lähtenyt vielä vauhdilla liikkeelle - aika ei ollut vielä kypsä. Hanke kuitenkin toi ensimmäistä tietoisuutta asialle. Yhteinen ympäristö -hankkeessa tuotiin asiaa esille uudesta näkökulmasta: ympäristönhoitoyrittäjyyden mahdollisuuksia tuotiin käytännön läheisesti esille yhteisöjen kautta. Yli 20 vuotta sitten tuotu ympäristöyrittäjyys oli kuitenkin jäänyt elämään, sillä joitakin samoja toimijoita on ollut Yhteinen ympäristö -hankkeessa kuin aikanaan 20 vuotta sitten Ympäristönhoito maatilojen ansiomahdollisuutena -hankkeessa. Lisäksi noin 10 vuotta sitten ProAgria Pirkanmaan Ympäristöyrittäjyyttä Pirkanmaalla -hankkeessa lisättiin ja kehitettiin maiseman- ja luonnonhoitoa sekä hoidon urakointia maaseutumaisilla alueilla yhteistyössä kuntien kanssa ja sähköverkkoyhtiön kanssa.

Maaseudun Sivistysliitto on puolestaan tehnyt Leader-hankkeina erilaisia ympäristöhoitoon liittyviä toimia, kuten Taajamien lampaat -hanke ja erilaiset kyläkierrokset. Näissä toimissa on tullut esille, että yhdistysten hoitamia alueita voisi siirtää yrittäjälle tai muulle taholle, mutta asia kaipaakin mallintamista ympäristöpalvelujen kehittämiseksi. Esille on tullut myös tarve ympäristön hoitamiseen ja kouluttautumiseen ja toisaalta yrittäjyyden tukemiseen.

Maaseudun Sivistysliitto on myös parinkymmenen vuoden ajan järjestänyt koulutuksia mm. perinteisten aitojen rakentamiseen, joissa osallistujat ovat olleet pääasiassa yhdistyksien ihmisiä, mutta muutamat osallistujat ovat ryhtyneet tekemään aitoja myös kaupallisesti.

Näistä tarpeista ja ajatuksista suunnittelimme ja haimme rahoituksia hankkeelle yhdessä jo vuonna 2014. Aika kuitenkin kypsyi asialle vuonna 2018, kun Pohjois-Karjalan ELY-keskus, Euroopan maaseuturahasto sekä Pohjois-Karjalan maaseutupalvelut ja Nurmeksien kaupunki myönsivät rahoituksen yhteishankkeelle. Yhteinen ympäristö – elinvoimaa ympäristöstä -hanke käynnistyi 2019 keväällä.

Tähän julkaisuun olemme koonneet kokemuksia ja tehtyjä toimia toimintamatkan ajalta. Lopussa Ympäristöyrittäjyyden näkymät -luvussa pohditaan myös alan tulevaisuutta ja mahdollisuuksia.

Yhteinen ympäristö – elinvoimaa ympäristöstä -hankkeen tavoitteena oli

- luoda uusia ympäristön -ja maisemanhoitoon perustuvia palveluita ja pyrkiä lisäämään palveluntarjoajia,
- yrittäjien ja muiden toimijoiden osaamisen kehittäminen sekä ympäristönhoidossa että palvelun tuotteistamisessa ja
- ympäristöyrittäjyyden ja palvelutarjonnan tunnetuksi tekeminen.

YMPÄRISTÖ- JA MAISEMANHOITOYRITTÄJYYS, MITÄ SE ON?

Toiminnan aikana olemme määritelleet ympäristöyrittäjyyden laajasti käsittämään erilaiset toimet luonnon- ja ympäristönhoidon parissa. Ympäristöyrittäjä on erilaisia ympäristön- ja maisemanhoitoon liittyvien palveluiden tarjoaja. Yrittäjien tuottamia palveluja voivat olla esimerkiksi niittotyöt, maisemakasvien viljely, vesistöjen kunnostustyöt, rantojen niittotyöt, laidunaitojen rakentaminen, vieraskasvitorjunta, pihapuiden poistot ja maisemalaidunnus. Ympäristö- ja maisemanhoito-yrittäjyydeksi voidaan katsoa kuuluvan myös perinnerakentamisen palvelut, sillä nämä toimet ovat vahvasti osa maiseman ja kulttuuriympäristöjen hoitoa.

Pohdintaan on myös tullut, mitä muuta ympäristöyrittäjyys voisi sisältää. Voisiko tarjontaa syntyä myös esimerkiksi järviruokorakentamisesta, pistoaitaelementeistä ja pienpuurakentamisesta tai käsityömateriaalien keräyksestä ja käsittelystä (mm. tuohi, paju) sekä rakennusmateriaalien valmistuksesta (mm. päre, aitariu'ut)? Monenlaisia ympäristön- ja maisemanhoidonpalveluja voi syntyä esimerkiksi metsäpalveluyrittäjille tai mökki- ja kylätalkkareille. Lisäksi matkailuyrittäjät tai maatilayrittäjät voivat laajentaa toimintaansa tai hyödyntää alueelle syntyviä palveluntarjoajia. Koneurakoitsijoilla ja maatala- ja metsäpalveluyrittäjillä on lisäksi erilaista koneistoa ja välineistöä, jotka itsessään tai pienillä muutoksilla soveltuvat hyvin ympäristönkunnostustöihin, kuten niittoihin tai raivauksiin.

Erilaiset ympäristön- ja maisemanhoidontyöt ovat pitkälti kausiluonteisia toimia. Tämä tuo toisaalta oman haasteensa alan yrittäjille, sillä etenkin suorittavat työtehtävät ovat suurelta osin maastokaudella, eli niin sanotun sulan maan aikana tehtäviä. Toisaalta alan osaajat voivat toimia asiantuntijatehtävissä ajanjaksoina, jolloin maastotyöt eivät ole mahdollisia. Erilaiset suunnittelu-, koulutus- ja neuvontatyöt voivat olla osa yrittäjien työkenttää. Kausiluontoinen suorittava työ puolestaan tarjoaa työllistämismahdollisuuksia kausityöläisille, kuten opiskelijoille ja kesätyöntekijöille.

Ympäristön- ja maisemankunnostusta löytyy kaikkialta, siksi on myös keskeistä huomioida, että osaaajia ja tekijöitä tarvitaan paikallisesti. Entistä enemmän uudenlaiset ympäristöjen kunnostustoimet voisivat olla osa paikallisten asukkaiden, yrittäjien ja maatilojen toimeentuloa maaseutualueilla.

Ympäristöyrittäjyyttä ovat kulttuuriympäristön, rantojen ja maisemakohteiden hoitoon liittyvät työt, esimerkiksi:

- raivaukset (pellon reunoilla, valtaojien varsilla, teiden varsilla)
- aitaus- ja paimenpalvelut (sähköpaimen- tai verkkoaidan rakennus ja hoito, eläinten valvonta)
- rantojen hoito
- vesikasvillisuuden niitto
- raivaus- ja niittojätteen jatkokäyttö (kuten pienpuurakentaminen, biohiiletys)
- vieraskasvien torjunta
- luonnon monimuotoisuuskohteiden hoito (esim. perinnebiotoopit, tikkametsät)
- maisemallisesti arvokkaiden alueiden hoito
- perinnerakentaminen, kulttuuriympäristöjen hoito

UUSIA AVAUKSIA JA TOIMINTAMALLEJA YMPÄRISTÖTÖIHIN

Erilaisia avauksia ja malleja ympäristö- ja maisemanhoitoyrittäjyyteen on kokeiltu hanketoiminnan aikana. Maaseutualueilla toimii lukuisia pieniä yrittäjiä ja yrityksiä, joilla on osaamista luonnon- ja ympäristönhoidon saralla. Toisaalta eri yrittäjiltä, kuten koneurakointi- ja maatalousyrittäjiltä löytyy valmista kalustoa ja laitteistoa, joilla ympäristönkunnostustöitä on mahdollista tehdä. Pienellä kouluttautumisella eri ympäristötöihin voi lisätä omaa palvelutarjontaa.

Myös yhteisöjen kanssa tehdyt toimenpiteet soveltuvat yrittäjien tekemäksi, näitä oppeja ja toimintatapoja on haluttu viedä eteenpäin. Pilottikylät ja kohteet löytyivät monesti yhdistyksien kautta ja kurssit toteutettiin hankkeen aikana yhteistyössä yhteisöjen kanssa.

Seuraavissa luvuissa on kuvattu toiminnassa esiin nostettuja aihekokonaisuuksia, joiden parissa uutta yrittäjyyttä ja palveluja on jo syntynyt ja voi tulevaisuudessa syntyä entistä enemmän.

Lue: Yrittäjyyttä ympäristöstä – bisnestä pistoaidasta, päreistä ja vieraskasveista

Vieraskasvitorjunnasta työtä

Erilaiset haitalliset vieraslajit leviävät eri puolilla Suomea. Esimerkiksi vieraskasvit, kuten jättipalsami, jättiputki ja komealupiini, ovat vallanneet elinympäristöjä luonnonvaraisilta kasveilta. Myös Pohjois-Karjalassa vieraskasvien leviämisen aiheuttamiin haittoihin ja torjuntaan on herätty. Muun muassa paikallisilta kylä- ja asukasyhdistyksiltä on hankkeen aikana tullut useita yhteydenottoja.

Torjuntaa ohjaa lainsäädäntö, jonka mukaan maanomistajan pitää hävittää haitallinen vieraskasvi alueeltaan. Vieraskasvitorjuntaa tekevät yksityiset ihmiset omilla kiinteistöillään, ja paikallisesti eri yhdistykset talkoilevat omissa asuin- ympäristöissään. Näköpiirissä on kuitenkin, että lähivuosien aikana torjunnasta tulee entistä enemmän kysyntää kuntien ja valtion omistamien maiden lisäksi myös yksityisten omistamilla mailla. Näin vieraskasvien torjunta tarjoaa tulevaisuudessa uusia elinkeinomahdollisuuksia yrittäjille.

Vieraskasvitorjunnan suorittavaa työtä tehdään pääosin kasvukauden aikana. Yrittäjä-asiantuntijan toimiin vieraskasvitorjunnan osalta kuuluu keskeisesti myös toiminnan suunnittelu, neuvonta, koordinointi ja vieraskasviesiintymien kartoittaminen ja niiden torjunnan priorisointi. Paikoin runsailla esiintymäalueilla on keskityttävä kiireellisimpiin kohteisiin, kuten erityisen arvokkaisiin luontokohteisiin, vesistöjen varsiin tai terveysturvallisuutta uhkaaviin kohteisiin. Suorittavan työn lisäksi yrittäjän tarjontapalettia voivat siis olla suunnittelu-, koulutus- ja neuvontatyöt.

Hankeaikana pilotoitiin Pohjois-Karjalan Liperissä toimintamallia kirkonkylän ja taajamien vieraskasvitorjuntaan. Toimintamalli pohjautui yhteistyöhön, jossa osapuolina olivat kunta, yrittäjä, alueen yhdistykset ja paikalliset kesätyönuoret.

Torjuntatyötä tehtiin valtaosin kunnan omistamilla mailla jättipalsamin osalta. Kunta myös mahdollisti toimintamallin puitteet ja oli aktiivisesti mukana niin suunnittelussa kuin teknisen osaston suorittavalla työllä. Alueen kesätyönuoret suorittivat käytännön kitkentätyötä ja tämän lisäksi paikalliset yhdistykset talkoilivat omilla alueilla torjuntatyön parissa.

Ympäristöalan yrittäjä toimi tässä kokonaisuudessa asiantuntijana ja koordinoijana; teki kartoituksen esiintymistä, kokosi suunnitelman torjuntatyön kohteista ja edistymisestä, koordinoi kesätyönuorten ja yhdistysten työtä. Asiantuntija myös kokosi kesän toiminnan ja havainnot raportiksi ja suunnitelman pohjaksi seuraavalle kasvukaudelle kunnan tekniselle toimistolle.

Lue lisää vieraskasvitorjunnan mahdollisuuksista :

- Jättiputki on yrittäjän unelmakasvi
- Yrittäjyyttä luonto- ja ympäristö huomioiden
- Tehoa vieraskasvien torjuntaan

Perinnerakentamista ja ohjausta siihen

Perinnerakentamisella vaalitaan paitsi rakennusperintöä ja perinteisiä rakentamisen taitoja myös kulttuurimaisemaa. Perinnerakentamiseen liittyy vahvasti myös perinteisten luonnonmateriaalien käyttö. Tärkeässä osassa ovat samalla vanhojen tekniikoiden sekä kaluston hyödyntäminen. Viime vuosina muun muassa perinteet ja omavaraisuus ovat nousseet entistä enemmän yleiseen keskusteluun ja kiinnostuksen kohteeksi. Vanhaa ollaan kiinnostuneita säilyttämään ja kunnostamaan.

Yrittäjille perinnerakennusten sekä perinteisten rakenteiden, kuten aitojen, tekemistä voivat tarjota sekä julkiset että yksityiset tilaajat. Metsähallitus, seurakunnat ja kunnat kunnostavatkin monia perinnekohteita. Entistä enemmän myös yksityiset kuluttajat ovat kiinnostuneita tilaamaan palveluja perinnerakentamiseen.

Perinnerakentaminen on pitkälti käsityötä niin itse tekemisen kuin tarvittavan materiaalin hankinnan ja työstön osalta. Usein käsityövaltaisuuden vuoksi työn kustannukset hillitsevät kuluttajien mahdollisuutta teettää töitä omille kiinteistöilleen. Valmiiden töiden teettämisen rinnalla löytyy kuitenkin halua tietää ja oppia tekemistä itse. Tämä osaltaan lisää osajien ja asiantuntijoiden tarvetta kouluttajina ja opastajina erilaisilla kursseilla ja kohteilla.

Yhteinen ympäristö -hankkeessa luonnonmateriaaleja ja perinteisiä rakennusmenetelmiä tuotiin esille useilla erilaisilla kurssikokonaisuuksilla. Toimista koottiin myös materiaalia talteen, näihin voi tutustua alla olevista linkeistä.

Tutustu tarkemmin päreen ja pienrakentamisen maailmaan:

- [Päre ja perinteet kiinnostavat nyky-yrittäjää](#)
- [Päreestä katoksi](#)
- [Pienpuusta rakentamista](#)

Katso kuinka pistoaittaa syntyi ja kuinka aitaavitsas väännetään:

- [Yli 1000 metriä pistoaittaa ja 16000 metriä riukua – lampaat syövät pusikot Herajärven retkeilykeskuksessa](#)
- [”Metsä antaa muutakin kuin kuitua ja tukkia” – pienpuun hyödyntäminen innostaa yrittäjää](#)
- [Opit pistoaidan tekoon](#)

Luonnon kivistä syntyy perinteinen kiviaita. Perehdy kiviaidan tekoon tarkemmin:

- [Kiviaita kestää aikaa](#)

Katso opit viherkaton eli elävä kasvikatkon tekoon:

- [Niitty katolle – oppeja viherkaton tekoon](#)

Artikkeleissa videot!

Maiseman merkitys

Maisema on paljon muuta kuin avautuva näkymä. Maisemaan sisältyy alueen eloton ja elollinen luonto sekä ihmisen toiminta kivikaudesta tähän päivään. Maisema on jatkuvassa muutoksessa. Maisemakuvaan jää jälkiä edellisten sukupolvien jäljiltä, mutta myös esimerkiksi ilmastonmuutos muuttaa elollista luontoa.

Maisemalla ja maisemanhoidolla on merkitystä sekä luonnon monimuotoisuudelle että alueen ihmisten elinkeinoille ja hyvinvoinnille. Maisemaa hoidettaessa huomioidaan alueen arvot, mitä halutaan tuoda esille ja säilyttää osana maisemaa. Myös aikamme arvot ohjaavat maiseman säilymistä tai häviämistä.

Maisemanhoidolla vahvistetaan alueen elinvoimaisuutta: esimerkiksi matkailua, Green Care-pohjaisia hoivapalveluja, ulkopaikkakuntalaisten kesäasumista ja asukkaiden virkistyskäyttöä. Maisemalla on suuri merkitys matkailussa. Matkakohteista haetaan näkymää syvempää merkitystä, mitä paikan maiseman ainutlaatuisuus tai erityisyys voi luoda. Näin matkailussa voi hyödyntää paikan tarinat osana yrityksen maisemaa. Maisemaa kannattaa hyödyntää aktiivisesti yritystoiminnassa tai esimerkiksi kuntamarkkinoinnissa, mutta usein tietoa maiseman sisällöistä on liian vähän.

Maiseman lukutaidon parantamiseksi hankkeessa vietettiin kansainvälistä maisemapäivää 20. lokakuuta kolme kertaa; vuonna 2020 Nurmeksien Ikolan museon alueella, vuonna 2021 Ilomantsin Parppeinvaaralla ja vuonna 2022 Joensuussa Kukkolan tilalla. Maisemapäivään sisältyi asiantuntijaluentoja ja maisemakävely ympäristössä. Keskustelussa nousi esille maiseman suuri merkitys paikallisille. Toisaalta ulkopuolinen henkilö havaitsee ja tulkitsee maisemaa toisella tavalla kuin paikallinen. Mitä enemmän maisemasta tiedetään, sen enemmän sitä ymmärretään ja pystytään hyödyntämään elinkeinoelämässä.

Tule mukaan Ilomantsin Parppeinvaaran maisemakävelylle:

- Maisema on vahva imagovaltti – Parppeinvaara kuoriutui pusikoista avaraksi näköalaksi

Artikkelissa video!

Ympäristön monet mahdollisuudet – muu luonnon hyödyntäminen yritystoiminnassa

Ympäristö ja luonto tarjoavat monia yrittäjyyden mahdollisuuksia. Maaseutuyritysten tulovirta koostuu perinteisesti monista erilaisista toiminnoista. Esimerkiksi noin kolmannes maatiloista on monialaisia, eli ne harjoittavat perusmaatalouden ohella muuta yritystoimintaa.

“Villiyrttibuumin” ansiosta on syntynyt uutta liiketoimintaa villiyrttien keräämiseen, jatkojalostukseen, koulutukseen, neuvontaan ja ohjelmapalveluihin. Villiyrttien ja peltutuotteiden terveellisyysarvot, maku ja elämyksellisyys kiinnostavat kuluttajia ja ruokamatkailuyrityksiä. Parhaiten kaupallistettuja villiyrttejä ovat nokkonen, voikukka, vuohenputki, maitohorsma, poimulehti, vadelmanlehti, koivunlehti ja kuusenkerkkä. Myös peltutuotteiden jatkojalostus ja markkinointi tarjoaa jo osaa aikaista liiketoimintaa muutamille.

Tutustu petun käyttöön:

- Juuret yrittäjyyteen – Villit juuret on vuoden 2019 4H-yritys
- Kokopäivä petäjäistä

Perinnerakentamisen myötä luontoa voi hyödyntää yritystoiminnassa myös luontomateriaalien työstämisellä. Esimerkiksi aitapuut, päreet ja tuohi ovat kysyttyjä, mutta materiaalin toimittajia on vähän. Myös luonnonkivimateriaalien tarve on suurta kiviaitojen ja -navettojen korjaamisessa ja rakentamisessa.

Luonnonkukkaniittyjen perustaminen on nouseva trendi. Kukkaniittyjä perustetaan entistä enemmän, koska ne elävöittävät ja monipuolistavat ympäristöä sekä maaseudulla että kaupungissa. Kukkaniittyjen avulla myös pölyttäjien elinolot saadaan turvattua. Niittysiementen kotimaisuusaste on kuitenkin valitettavan alhainen ja siementä tuodaan mm. Ruotsista. Perinnöllisesti paikallisiin olosuhteisiin sopeutuvan luonnonkasvilajiston ylläpitämiseksi pitäisi kuitenkin käyttää mahdollisimman paljon paikallista ja kotimaista luonnonsiementä. Tässä olisi lisäansiomahdollisuuksia esimerkiksi luonnontuotealan toimijoille (poimintaa, kauppakunnostusta, markkinointia) ja myös pientiloille, jotka voisivat kasvattaa kukkaniittyjä siementuotantoa varten.

Luonto ja maisema on matkailun merkittävämpiä vetovoimatekijöitä. Luontomatkailussa tuotteistamisella on tärkeä merkitys, jotta saadaan houkuttelevia paketteja ja päiväretkiä, joita on myös helppo markkinoida ja saada matkailijoiden tietoisuuteen. Suosituimmat teemat liittyvät vaellukseen, pyöräilyyn, melontaan ja eläinten katseluun. Luontomatkailun kärkenä ovat helposti toteutettavat omatoimiset, kevyet luontoaktiviteetit sekä paketoitunut aktiviteetit, joihin yhdistyy paikallinen kulttuuri, ruoka ja vastuullisuus. Luonto-opaspalvelut kiinnostavat erityisesti ryhmiä. Majoitusyritysten kannattaisi hyödyntää paremmin paikallisia ohjelmapalveluita, jotta asiakkaat viihtyisivät ja viipyisivät pitempään. Ohjelmapalveluiden tuotteistamisessa voisi hyödyntää alueen maiseman erityispiirteitä ja kulttuuriperintöä.

Viime aikoina paimenlomista on tullut erityisen suosittuja. Paimenlomia tarjoavia yrityksiä on jo useita. On yrityksiä, jotka tarjoavat kokonaisvaltaisia paimenlomapaketteja majoituksineen. Osa yrityksistä antaa vain eläimet toisen matkailuyrityksen käyttöön toukokuusta syyskuun loppuun. Paimennettavina on lampaista, lehmiä ja hevosia. Paimenlomilla pääsee hoitamaan eläimiä, vaeltamaan, nauttimaan luonnosta ja kiireettömästä elämänmenosta. Usein lomailijat haluavat myös osallistua maisemanhoitoon esimerkiksi vieraslajitorjunnan merkeissä.

Green Care sosiaali-, terveys- ja kasvatustilan yrittäjyys on ollut jo useita vuosia merkittävä ja kasvava toimiala. Green Care on luontoon ja maaseutuun liittyvää toimintaa, jolla edistetään ihmisen hyvinvointia. Ammattialan osaamisen mukaisesti käytetään monia erilaisia luonto- ja eläinavusteisia menetelmiä. Green Care -yritysten palveluja ovat mm. tavoitteellinen luontoliikunta, luontoavusteinen ekopsykologia, kuntouttava työtoiminta luonnossa ja maatilalla, terapeutin puutarhanhoito ja eläinavusteinen terapia. Toimintaa harjoitetaan tavoitteellisesti, vastuullisesti ja ammatillisesti. Hyvinvointia lisäävät vaikutukset syntyvät muun muassa luonnon elvyttävyyden, osallisuuden ja kokemuksellisuuden avulla. Toiminta sijoittuu luontoympäristöön tai maatilalle, mutta luonnon elementtejä voi tuoda ja käyttää myös kaupunki- ja laitousympäristössä.

Ympäristöyrittäjyysverkostot verkossa

Ympäristö- ja maisemanhoitoyrittäjyys ovat monelle uudempi tuttavuus, toimiala on vielä nuori. Ympäristöyrittäjyyden palveluiden tarjontaa, esimerkiksi niittotöitä, vesistöjen kunnostusta, laidunaitojen rakentamista, vieraskasvitorjuntaa, pihapuiden poistoja, maisemalaidunnusta, pitää osata etsiä. Oman alueen ympäristötöiden tekijöitä voi etsiä nettisivustojen kautta.

Teemakohtaisille sivuille yrittäjät voivat ilmoittaa omista palveluistaan. Sivuilta voi tehdä hakuja tarvittavan palvelun ja alueen osalta. Tämä auttaa niin julkisen sektorin tai yritysten kilpailuttaessa urakoitsijoita tai yksityisten etsiessä tekijää. Jokaisella sivustolla on omat ylläpitäjänsä. Yhteinen ympäristö -hanke tiedotti ja toi esille näitä teemallisia nettisivustoja. Hankkeelle tulleiden yhteydenottojen pohjalta ja opastusta kysyneitä kehoitettiin etsimään palvelujen tarjoajia sivustojen kautta. Lisäksi yrittäjiä kannustettiin hyödyntämään sivustoja oman toiminnan esille tuomisessa. Näin mukana olevista yrittäjistä muodostuu verkostoja.

Tutustu: Ympäristöyrittäjien palveluita eri sivustoilla

Hankkeessa tuotiin esille seuraavien sivustojen tarjontaa ja mahdollisuuksia:

- **laidunpankki.fi**

Laidunpankista voit etsiä lisälaidunta tai laiduntajia maisemanhoitajiksi sekä tilojen tuotteita ja palveluja. Katso myös mitä alueen ympäristöyrittäjät tarjoavat; niittoa, vieraslajien torjuntaa, aidanrakennusta ym. Sivustoa ylläpitää ProAgria Etelä-Suomi.

- **muikkusuomi.fi -> Pohjois-Karjala ->niittourakoitsijat**

Muikku-Suomen kalatalouskeskusten yhteisiltä verkkosivuilta löydät urakoitsijoita mm. niittoon, ruoppaukseen, rantojen kunnostukseen ja raivaukseen tai kosteikkojen suunnitteluun.

- **metsakeskus.fi/metsaanfi-toimijat-kartalla**

Metsäpalveluyrittäjiä voit etsiä Metsäkeskuksen ylläpitämästä Metsään.fi-toimijat kartalla -palvelusta.

Maisemasta biohiileen

Maisemalaiduntamisesta lisäarvoa

Laiduntaminen soveltuu paitsi luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeille alueille myös taajamiin vanhoille pelloille. Laiduntaminen lisää alueen monimuotoisuutta, kun karja syö kasvillisuutta pois vähentäen rehevöitymistä ja antaen tilaa matalille kukkakasveille. Taajamien lähellä laiduntamisella on myös virkistysarvoa. Esimerkiksi palvelukodin asukkaat ja päiväkodin lapset pääsevät tutustumaan maatalan eläimiin. Laiduntavan karjan katsomisen tai koskettamisen on myös todettu elvyttävän. Laiduntamisesta aiheutuvien kustannusten rahoittamiseksi voi viljelijä tai yhdistys hakea maatalouden ympäristösopimusta viideksi vuodeksi.

Hankkeessa kokeiltiin myös aidatonta laidunnusta. Aidattomassa laiduntamisessa paimenkoiran avustuksella ohjataan karjaa laiduntamaan paikkoihin, joita voi olla vaikea aidata tai joita laidunnetaan vain ajallisesti lyhyen aikaa. Pilotissa kokeiltiin aidatonta laiduntamista jättipalsamin torjuntaan, mutta kokeilussa lampaat viihtyivät paremmin muun syötävän ruoho- ja heinäkavillisuuden parissa. Lauman rauhoittamisessa ja laiduntamiseen keskittymisessä oli mennyt myös aikaa.

Hankkeessa autettiin eteenpäin taajamalaitumen toteutumista ja Suomen ensimmäisessä kansallisessa luonnonlaidunpäivässä tehtiin retkiä Kiihtelysvaarassa sijaitsevalle perinnebiotoopille.

Tutustu: Maisemalaidunnusta Polvijärvellä

Lumen ja jään merkitys yrittäjyydessä

Lumi ja jää tuottavat vuodenaikaan sidottua yrittäjyyttä. Lumityöt maanteillä ja kiinteistöillä, talvikalastus ja talvimatkailu hiihto- ja laskettelukeskuksineen sekä lumihotelleineen ovat tiiviisti sidoksissa lumen ja jään säilymiseen talvikuukausina. Kun ilmastonmuutoksen myötä lumi- ja jääpeite kutistuvat, vähenevät myös talveen liittyvät elinkeinot. Jokainen pystyy kuitenkin vaikuttamaan ilmaston lämpenemisen hillitsemiseen. Lumi – riesa vai rikkaus –webinaarissa löydettiin kuitenkin myös toiveikkuutta toiminnan kautta.

Lue lisää lumen ja jään merkityksestä: Jääbaareja ja talvinuottausta -mutta miten ja kuinka kauan?

Raivausjäte biohiileksi

Biohiili on kuivasta eloperäisestä aineksesta (esim. risuista, oljesta, järviruo'osta) hapettomasti korkeassa lämpötilassa tuotettua hiiltä. Biohiili parantaa ravinteiden ja kosteuden sitoutumista maahan sekä helpottaa kasvien ja pieneliöstön kasvua.

Biohiilelle löytyy monia sovellusmahdollisuuksia. Peltöjen maanparannukseen biohiilellä on rooli erityisesti karkeajakoisilla maalajeilla. Myös kotitalouskäyttöön voi biohiilettää puutarhojen ja reunametsien pienpuuta, jolla ei ole esimerkiksi polttopuu käyttöä. Yhteisöjen maisemahoitotöiden toisarvoinen puu sopii hyvin biohiiletykseen.

Hankkeessa perehdyttiin myös maakuoppahiiletykseen. Pellolle kaivetussa kuopassa hiiltä kesän yli kuivunutta raivauspuuta. Näin saatiin kokemuksia maatilamittakaavan hiiletyksestä.

Tutustu tarkemmin maakuoppahiiletykseen: Biohiiletystä maakuopassa

 Artikkelissa video!

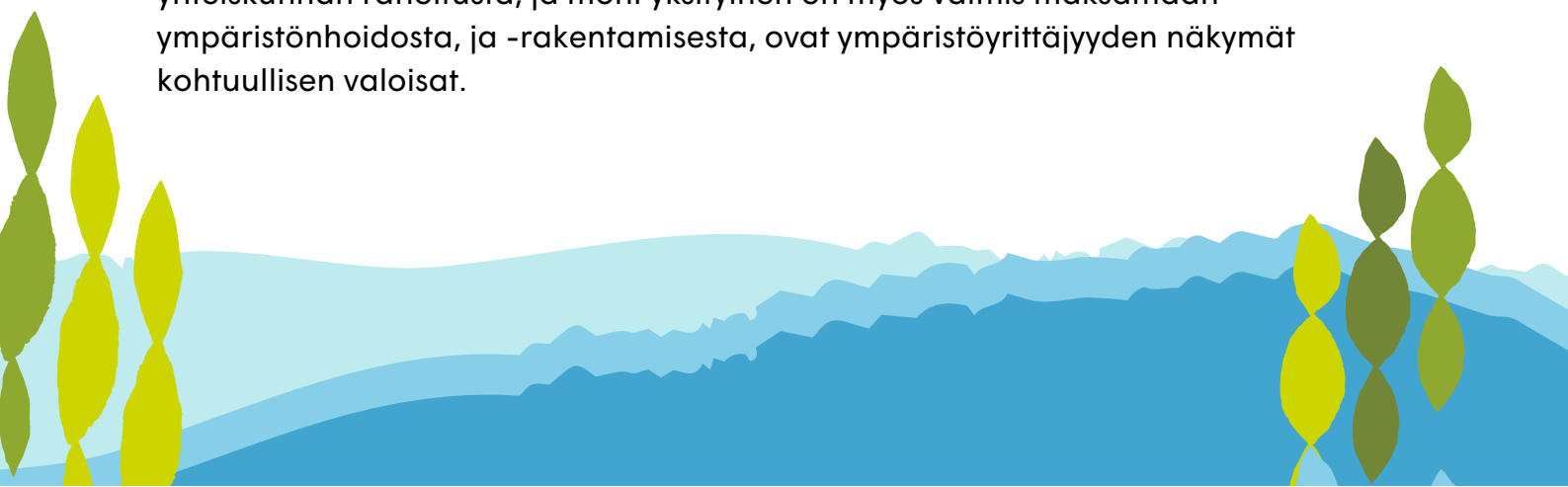
YMPÄRISTÖYRITTÄJYYDEN NÄKYMÄT

Ympäristöyrittäjyyden näkymät ovat vähitellen laajenemassa. Luontoa ja kulttuurimaisemaa arvostetaan entistä enemmän, mikä luo ympäristöyrittäjyydelle uusia mahdollisuuksia. Ympäristöyrittäjyyttä on tehty jo vuosia, mutta vasta nyt se on muotoutumassa omaksi alakseen. Yhdyskuntarakentamisessa on jo pitkään tehty maisemointia ja maaseudulla erityisesti ympäristötukien myötä on mm. perinnebiotooppien sekä luonnonmonimuotoisuuden hoitaminen ja laiduntaminen tullut osaksi maatalouden tulovirtaa. Ympäristöyrittäjyyden viittaa voi siis kantaa moni toimija; vesistökuunnostusta tekevä kaivinkoneyrittäjä, ketoalueita hoitava maanviljelijä tai vaikkapa kyläyhdistys, perinne- ja maisemarakentamiseen innostunut rakentaja tai rakennusalan yrittäjä sekä matkailijoita opastava kevytyrittäjä.

Yhteiskunnan toimesta on eri toimijoille tarjolla useita erilaisia rahoituksia ympäristöhoitoon ja -kunnostukseen liittyen. Näiden avulla yhä useammat toimijat pystyvät ostamaan ympäristöyrittäjien palveluita. Esimerkiksi Helmi-elinympäristö-ohjelman 2021-2030 kautta kunnat ja yhdistykset voivat hakea avustuksia, tai vesistöjen kunnostamiseen ja ylläpitoon ja kalataloudelliseen kunnostamiseen on useita eri rahoituskanavia. ELY-keskusten ympäristö-vastuualueen avustukset, yleisimmät EU-osarahoitteiset hankkeet (maaseutu-rahasto, aluekehitysrahasto, sosiaalirahasto, LEADER) ja EU-maataloustukien ympäristösopimukset tarjoavat rahoitusmahdollisuuksia erilaisille ympäristötoimille.

Rahoitukset ja rahoituksen painopisteet vaihtelevat ohjelma- ja hallituskausittain. Suunta ympäristön hoitoon kohdentuvaan rahoitukseen on kuitenkin ollut nähtävissä. Myös suoraan yrittäjille on tarjolla tukea. Ympäristöyrittäjyyttä edistetään myös jatkossa maaseutuyrityksille suunnatulla yritysrahoituksella, jota voi saada toiminnan kehittämiseen ja investointeihin. Tukia haetaan ELY-keskuksesta tai Leader-ryhmästä. Lisäksi yrittäjät voivat yhdessä toisten yrittäjien ja kehittämisorganisaatioiden kanssa kehittää oman toimialansa kannattavuutta yhteistyöhankkeilla.

Koska ennallistaminen ja ympäristöjen kunnostaminen saanevat jatkossakin yhteiskunnan rahoitusta, ja moni yksityinen on myös valmis maksamaan ympäristönhoidosta, ja -rakentamisesta, ovat ympäristöyrittäjyyden näkymät kohtuullisen valoisat.

Ympäristöhoito ja luonnon monimuotoisuus on tärkeää erityisesti maaseudun asukkaille. Merkittävän osan monimuotoisuustyöstä tekevät maaseudun toimijat. Usein kylien ihmiset ja maaseudun toimijat eivät välttämättä tiedosta omaa rooliaan luonnon monimuotoisuuden ylläpitäjänä. Oman lähiympäristön vaalimisella on maaseudulla vahva perinne. Oman talon ja tilan jättäminen jälkipolville paremmassa kunnossa kuin missä se on saatu, on talonpoikainen hyve. Valistus ja asioista keskusteleminen ja dialoginen lähestymistapa esimerkiksi ennallistamiseen, on keskeistä tulevaisuudessa. Tällä tavoin erilaiset näkökulmat voidaan sovittaa yhteen. Kulttuurinen muutos ympäristöhoitoon ja -kunnostamiseen on kahtalainen, monesti se tuo työtä ja toimeentuloa, mutta myös ylhäältä tuleva ylenpalttinen ohjaus koetaan uhkana maaseudulla. Ympäristöjen hoito ja kunnostaminen sekä siinä yrittäminen on kaidalla kasvun tiellä, jossa päätöksenteon on oltava vahvasti paikallista ja perustuttava kuulemiseen ja osallisuuteen.

Toimialalla tulee myös tehdä aktiivista tiedotusta. Ympäristöyrittäjyyden haasteena on kohtaamisen ongelma eli miten yrittäjät ja palvelujen ostajat löytävät toisensa. Toisaalta ei välttämättä tiedetä, miten jotakin kohdetta tulisi hoitaa. Lisäksi maaseudulla itsetekemisen kulttuuri on voimakasta ja palveluista ei olla valmiita maksamaan. Palveluja kannattaisikin kohdistaa kausiasukkaisiin, jotka voivat olla halukkaampia säästämään omaa vapaa-aikaansa.

Työvoimapula voi etenkin maaseudulla olla esteenä joidenkin ympäristötöiden toteuttamiselle. Monipaikkainen asuminen voi tarjota myös mahdollisuutta ympäristöyrittäjyyden edistämiseen. Monen erikoisosaamista vaativan työn voi ympäristönhoidon alalla tehdä myös osa-aikainen yrittäjä viettäessään osan vuodesta maaseutualueella.

Työn kausiluonteisuus voi myös nousta haasteeksi. Maisemalaiduntamisen voi aloittaa aikaisintaan toukokuussa jatkuen enintään syyskuun loppuun. Laidunkauden aloitus ja lopetus vaihtelee kasvukauden olosuhteista riippuen. Myös suurpetotilanne vaikuttaa laiduntamisen keskittymiseen usein vain keskikesään. Tai esimerkiksi vesikasvien niittokoneen vuosittainen käyttöaika on noin 3 kuukautta, heinäkuun lopulta lokakuulle, ja työaikaa voi rajoittaa myös luonnonolosuhteet. Ominaista ympäristö- ja maisemanhoidon saralla toimiville yrityksille onkin se, että palveluvalikoima on hyvin laaja tai koostuu useammasta toimialasta. Toimijat ovat monesti pienyrittäjiä, ja joskus työtilausten etsimiseen tarvittaisiin tukea sekä tietoa ja rohkaisua tarttua tekemään oma tarjous kilpailutuksiin.

Ympäristöyrittämisen tulevaisuuden näkymät ovat siis kohtuullisen hyvät, mutta koulutusta ja innovaatioita toki tarvitaan. Ammatillista peruskoulutusta on jo olemassa ja erityistehtäviin on myös tarjolla erikoiskursseja eri toimijoiden taholta. Ympäristöyrittäjyys ei varsinaisesti ole oma toimiala, vaan se koostuu useanlaisesta yrittäjyydestä. Ympäristöyrittäjyyden olisi mahdollista identifioitua omaksi alakseen, jolloin sen näkyvyys kasvaisi. Tällöin myös työmahdollisuudet erityisesti yksityissektorilla voisivat lisääntyä. Maaseudun kehittämisen eri rahoituskanavat tarjoavat mahdollisuuksia edelleen kehittää toimialaa ja lisätä toimijoiden osaamista. Myös valtakunnallisesti ympäristöyrittäjyys kaipaisi koontia, siinä esimerkiksi Maa- ja Kotitalousnaiset ja 4H -yhdistykset voisivat ottaa merkittävää roolia.

Ympäristö- ja maisemanhoitotyöt vaativat tekijöiltään innostusta ja uudenlaisia lähestymistapoja, toimintaympäristö luo paljon mahdollisuuksia. Yhteistä toimialan kehittämistä ja yrittäjien tukemista tarvitaan jatkossakin.

Yhteinen ympäristö -hankkeen aikana tehtiin kaikkiaan 34 yritysidean sparrausta yrittäjien tai yrittäjiksi aikovien kanssa. Näillä käynneillä omaa yritys- tai palveluideaa sai käydä läpi yritysasiantuntijan johdolla. Kartoitusten pohjalta syntyi 6 uutta yritystoimintaa, ja kaikkiaan 17 eri yrittäjää lisäsi palveluitaan. Koulutuksia ja erilaisia infoja pidettiin noin 40. Toimilla tavoitettiin lähes 800 osallistujaa.

Yhteinen ympäristö - elinvoimaa ympäristöstä -hanke

Yhteinen ympäristö – elinvoimaa ympäristöstä -hankkeen toteuttivat Maaseudun Sivistysliitto ja Itä-Suomen maa- ja kotitalousnaiset, ProAgria Itä-Suomi. Yhteishanke keskittyi maisemanhoidon- ja ympäristöyrittäjyyden kehittämiseen Pohjois-Karjalassa.

Tavoitteena oli kehittää uusia ympäristöyrittäjätoiminnanmuotoja ja lisätä palveluntarjoajia sekä uusien yrittäjien että nykyisten yrittäjien palvelutarjonnan kasvattamisen kautta. Taustalla on ollut myös tarve hoitaa ympäristöä käyttäen paikallisyhteisöjä ja asukkaita apuna ympäristönhoitotöiden mahdollistajina. Hankkeessa kartoitettiin ympäristökohteita ja suunniteltiin niiden hoitoa ja ylläpitoa yhdessä paikallisten ja yrittäjien kanssa. Erilaisia ympäristötöitä ja -toimia tuotiin esille koulutusten ja tapahtumien kautta. Erityisesti yrittäjille tarjottiin koulutusta muun muassa ympäristönhoitoon sekä tukea oman yritysideoita ja -toiminnan kanssa. Samalla myös lisättiin ympäristöyrittäjyyden ja palvelutarjonnan tunnettavuutta.

Ympäristöyrittäjyyttä nostettiin esiin Pohjois-Karjalan alueella vuosien 2019–2022 välisenä aikana. Hanketta rahoitti Pohjois-Karjalan ELY-keskus, Euroopan maaseuturahasto, Pohjois-Karjalan maaseutupalvelut ja Nurmeksien kaupunki.

Lisätietoja

Maaseudun Sivistysliitto:

Tanja Airaksinen, tanja.airaksinen@msl.fi, p. 045 120 4259

ProAgria Itä-Suomi, Maa- ja kotitalousnaiset:

Päivi Jokinen, paivi.jokinen@maajakotitalousnaiset.fi, p. 040 301 2409

Lue lisää: msl.fi/ymparistoyrittajyys/yhteinen-ymparisto/

**KIITOS KAIKILLE
YHTEISTVÖKUMPPANEILLE!**

YHTEINENYMPÄRISTÖ
elinvoimaa ympäristöstä

**Yhteinen ympäristö - elinvoimaa ympäristöstä
– Näkymiä ympäristö- ja maisemanhoitoyrittäjyyteen
-julkaisu on Maaseudun Sivistysliiton ja Itä-Suomen
Maa- ja kotitalousnaiset, Pro Agria Itä-Suomen
yhteishankkeen loppujulkaisu. Siinä koostetaan
ympäristö- ja maisemanhoitoyrittäjyyden sisältöä ja
hankkeessa tehtyjä toimia.**